

ÚVOD

Téma informační bezpečnosti je diskutováno veřejností jako jeden ze základních problémů při využívání internetu⁴. Efektivní a bezpečná práce uživatelů s informacemi je řazena do kompetencí nezbytných pro digitální občanství⁵. Roste proto společenská poptávka po vzdělávání v této problematice. Oblast soukromí, která je silně propojena s digitálními stopami, byla zařazena do oblasti zájmu knihoven spolu s dalšími tématy informační bezpečnosti již v roce 2005, jak dokládá obsah dokumentu IFLA s titulem *Libraries, National Security, Freedom of Information News and Social Responsibilities*⁶. Problematika autorských práv a hodnocení informací představuje oblast, které se knihovny věnují dlouhodobě (např. již akvizicí jednotek do fondu). Knihovny tak právem patří mezi instituce, které naplňují předpoklady k zajištění vzdělávání uživatelů v informační bezpečnosti.

Problematika informační bezpečnosti je ve zde řešeném pojetí omezena na možnosti zvýšení bezpečnosti uživatelů, zejména dětských, pomocí vzdělávání v knihovnách. Téma je již nyní pokryté knihovnami v rámci informačního vzdělávání (viz kap. 2.1.4), které představuje tradiční službu knihoven. Informační vzdělávání je sice úzce spjato s didaktikou, ale nezabývá se jen formou vzdělávání, nýbrž i obsahem (práce uživatele s informacemi). Naopak aplikace výzkumu do informačního vzdělávání je významná pro hodnocení jeho efektivity⁷, a to jak na úrovni jednotlivých aktivit, tak i v oblasti přístupů a řešených témat. Ta se

4 TAMBAUM 2010.

5 GALLAGHER 2011.

6 SEIDELIN a HAMILTON 2005.

7 Význam tohoto spojení ukazuje současný rozvoj tzv. „evidence-based teaching“ (někdy také learning, education apod., terminologie zatím není ustálená). Přínosy přístupu pro jednotlivé vzdělávací aktivity prezentuje např. KOVÁŘOVÁ 2014.

v současné společnosti s informačními technologiemi rychle mění a je nutné se těmto změnám přizpůsobovat, aby informační vzdělávání bylo přínosné pro vzdělávané⁸.

Aby koncepce vzdělávání odpovídala současným podmínkám a potřebám, bylo nutné zohlednit chování dětí, současnou podobu vzdělávání v knihovnách a vzdělávání v informační bezpečnosti. Průnik všech tří oblastí je v současnosti v odborné literatuře a výzkumech pokryt nedostatečně. Tato publikace usiluje o představení těchto témat a aplikovaného výzkumu pro posílení řešení informační bezpečnosti dětí v českém prostředí. Lekce jsou po úpravách využitelné i pro další cílové skupiny, informační bezpečnost není omezena jen na děti. To již ale není předmětem této publikace, byť může sloužit jako inspirace pro lektora v přípravě lekcí informační bezpečnosti i pro další uživatele.

Hlavním cílem publikace je představení daty podložené koncepce pro vzdělávání v informační bezpečnosti, která by byla uplatnitelná v současných podmínkách knihoven. Děti jsou kvůli svým omezeným životním zkušenostem, pozitivnímu vztahu k technologiím a dalším charakteristikám spojeným s vývojovou psychologií⁹ náchylnější k zranitelnosti na internetu. Zahájení vzdělávání je vhodnější v době, kdy se lépe budují postoje v chování, následně získávané znalosti se ve spojení s nimi lépe rozšiřují. Knihovny v současnosti nabízejí své lekce do škol, čímž mají zajištěnu návštěvnost, školy zase vzdělávání v oblasti, která pokrývá mimo jiné i informační gramotnost¹⁰. Je tak umožněno plošné oslovení plošné oslovení a následně vzdělání velké části cílové skupiny – žáků základních škol, které je výrazně reálnější než oslovování osob v produktivním věku pro lekce, se kterými knihovny stále mají problém¹¹.

8 Změnám v informační gramotnosti vlivem IT se věnuje např. KOVÁŘOVÁ 2013.

9 Viz kap. 1.2.1, podrobněji viz KOVÁŘOVÁ 2011.

10 Vymezení pojmů informační gramotnost a vzdělávání a jejich vztahu se věnuje kap. 2.1.1.

11 ŠTEFEK 2012.